

ההולך להתפלל ופגע בנרות חנוכה, האם מדליק ואח"כ מתפלל

שנינו **ביומא** (ג.) "אמר ריש לקיש אין מעבירין על המצות". ופירש רש"י (שם) הפוגע במצוה לא יעבור ממנה, ונפקא לן במכילתא (בא פרשה ט) מ"ושמרתם את המצות" קרי את המצוות לא תמתין לה שתחמיץ ותיישן, ע"כ. [ועיין עוד ברש"י במגילה (ו): שפירש "משבא לידי אקדים לעשות דהכי תניא במכילתא...". וכ"כ ברבינו חננאל (שם)].

ועיין **ברדב"ז** (ח"ב סי' תקכט) דאין מעבירין על המצות דרבנן היא, ואסמכיה במכילתא מושמרתם וכו', ע"כ. אולם עיין **בלבוש** (סי' כה אות א) **בט"ז** (שם סי' א), **בפמ"ג** (שם מ"ז סי' א וסי' ה) דהוי מה"ת, וכן פסק **החיי אדם** (כלל סח אות א), וכן נראה דעת **הביאור הלכה** (רס"י כה ד"ה שלא יניחו). [שו"מ **בחתן סופר** (שער הטוטפות סי' ו) שהאר"ק בביאור דברי הרדב"ז וכתב שאפי' לרדב"ז היכן שכבר התחיל לעסוק במצוה ופוסק ממנה הוי מה"ת, והיכן שרק פגע במצוה הוי מדרבנן. ועיין עוד **בתורה תמימה** (שמות פ"ב אות קנט)].

הנה מבואר מדברי רש"י הנ"ל דהפוגע במצוה אין לו לעבור עליה משום חימוץ המצוה. ועיין **בחתן סופר** (שער הטוטפות סי' ח ד"ה אבל לעני' נר) דבאמת איכא ב' טעמים אמאי אסור לעבור על המצות, [א'] מפני **שמבזה** המצוה שפגע בה. [ב'] משום **דמאחר** המצוה ע"י שעובר ממה שפגע תחילה וכמ"ש רש"י שם. וכן **בהר צבי** (או"ח סי' קיט ד"ה והנה טעמא) הביא דהוא משום זילותא.

והנה העומד לקיים "שתי" מצוות ופגע באחד מהם בתחילה עליו לקיימה ולא לעבור עליה ולקיים השניה אפילו אם היא "תדירה" ד"אין מעבירין" דוחה מעלת "תדיר", כמבואר **בשו"ע** (סי' כה סעי' א) [עיי"ש בט"ז (סי' א) ובלבוש (שם)]. וכן פסק **בעל הקרבן נתנאל** (נתיב חיים סי' תרפד), וכ"כ **בדברי מלכיאל** (ח"א סי' י). וכן נר' **מהמ"ב** (סי' תרפד סי' יז). ועיין **בקנאת סופרים** (להגר"ש קלוגר סי' מח).

ועי' **בשאגת אריה** (סי' כה ד"ה ומ"מ אין זה ענין) דהא דאמרין "אין מעבירין על המצות" דווקא ב' מצוות, אבל בדבר הרשות שאינו מעשה מצוה אי מקדים לה לית לן בה. וכ"כ **הארצות החיים** (סי' כו אר"י ריש סי' א) **והא"א מבוטשאטש** (סי' כה על באר היטב סי' א).

ומ"מ מצוה דרבנן אינה בכלל דבר רשות כלפי מצוה דאורייתא וע"כ הוסיק במצוה דרבנן אין לו לעבור עליה ולקיים מצוה דאורייתא, כמבואר **בארעא דרבנן** (אות א ערך אין מעבירין ד"ה ועוד צריך לברר). וכ"כ **בחתן סופר** (שער הטוטפות סוף אות יב ד"ה ועוד) ולזה נוטה **השד"ח** (ח"א מעי' האל"ף כללים אות צב ד"ה ובמה עמ' 269). [אולם דעת **השאג"א** (רס"י כה ד"ה וכיון) דכיון דשל סופרין קלין משל תורה הו"ל נגד ד"ת כדבר הרשות. ועיין **בדברי מלכיאל** (ח"א סי' טו). ולכאורה יש לתלות זה בהאם בכל דרבנן איכא משום "לא תסור" דאורייתא, ועיין **בבכורי יעקב** (סי' תרמ סי' כב), ואכמ"ל].

אבל עיין **במ"א** (סי' כה סי' ד) דאם פגע במצוה (דהיינו אפילו לא אוזו המצוה בידו רק לפני הושטת ידו הם מונחים לפני תחלה [כ"כ המ"ב] (סי' כה סי' ג וסי' ד)) אם אינו עומד לקיימה עתה, אין משום אין מעבירין על המצות שהרי אינו רוצה לקיימה עכשיו. וכן נקטו **האר"י** (שם אות ה) **והחיי"א** (כלל ג אות א). ועי' **בברכ"כ** (סי' כה סוף אות ג ד"ה אכן ראיתי) שכתב דעל כן העומד להתעטף בטלית בשבת ובכיס יש טלית של חול מעל הטלית של שבת אין צריך ללבוש דווקא הטלית של חול הסמוך לו, אלא מתעטף בשל שבת. [ועי' **בארצות החיים** (סי' כו ארץ יהודה ריש סי' א)].

אמנם אכתי י"ל דההולך לצאת מביתו להתפלל מעריב ופגע בנרות חנוכה (המוכנות להדלקה) אחר שהגיע זמן הדלקתם עליו להדליק ואח"כ להתפלל מעריב, דאע"פ שמעריב תדירה (ועי' בגליון ל"ח מתי אמרין דמעריב קודם לני"ח משום תדיר), וכן יש בה משום ק"ש דאורייתא מ"מ מבואר לעיל דאין מעבירין על המצות אף כשהמצוה השניה תדירה או היא מצוה דאורייתא. [ובגוונא שפגע בחנוכה שאינה מוכנה להדלקה, עיין **בדברי מלכיאל** (ח"א סי' ט) דפשוט דלא שייך א"מ ע"מ אלא אם המצוה מוזמנת לפנינו לעשותה, אבל אם מחוסרת קצת תיקון והכנה לא שייך בה אין מעבירין אף שהגיע זמנה, אלא דעיי"ש שמבואר שמחוסר הבאה אפשר דאינו בכלל מחוסר תיקון. ועי' עוד **בבאב"ז** (או"ח ח"ב סי' שעט אות ח) דלדעתו אפי' היכן שלא הגיע זמן המצוה לכתחילה יש משום אין מעבירין דלא **כהרדב"ז** (סי' תקכט) דבכה"ג ליכא משום אין מעבירין].

ואע"פ שעתה אין דעתו להדליק נ"ח כי רצונו להתפלל מעריב והרי כשאין רצונו לקיים המצוה עתה אין משום אין מעבירין על המצות כמבואר לעיל בשם המ"א, מ"מ יש לחלק ולומר דאין משום מעבירים אם ממש אינו רוצה לקיים ב' המצוות עכשיו, אבל אם חפץ לקיים שתיהם אלא שדעתו להקדים אחד מהם משום הדין ד"תדיר ושאינו תדיר קודם", ככה"ג חל עליו חיוב להדליק ולא לעבור על המצוה. [ועיין **במ"ב** (סי' תרעב ססי' א) דהנהוגים תמיד להדליק אחר תפלת ערבית מן הנכון שיכינו עכ"פ השמן בתוך הנרות קודם תפלת ערבית כדי שיהיה מוכן תיכף אחר תפלת ערבית. ולפי דברינו אם הולך למעריב לקיים דין "תדיר", יש לסיים הכנות הנ"ח לפני זמן מעריב דאם לאו נמצא עובר על המצוה].

וראיה לזה, מהא דהפוגע בתפילין של ראש לפני התפילין של יד דנחשב מעביר על המצוה כמבואר **בשו"ע** (סי' כה סעי' א) ונושא כליו, אע"פ שאין רצונו להניח התפילין של ראש לפני התפילין של היד, אע"כ כיון שמצדו הדבר שווה אלא שחפץ להקדים מפני שכך התורה צוותה שוב איכא משום אין מעבירים על המצוות.

ואף אחר שהדליק נר הראשון שהוא משום עיקר הדין, מ"מ עליו לגמור להדליק לפני שהולך להתפלל שהרי אף על נרות שהם מחמת הידור שייך משום "אין מעבירין על המצוות" כמבואר **במ"ב** (סי' תרעו ססי' א). [אולם עי' **בדעת תורה** (סי' תרעב ד"ה עד שתכלה) שכתב דיש לעיין בהתחיל להדליק נר א' קודם מעריב אם יגמור גם שאר הנרות שהם רק משום הידור וראוי להתפלל מעריב קודם, ועיי"ש דשוב פשט דגומר ע"פ הגמ' בזבחים (פס'): ומדבריו משמע שאין בהדלקת שאר הנרות משום "אין מעבירין"].

התרגלנו בחג שמחתנו הולכת ופוחתת. אמנם לא ק"ח היא דרך גדולי תורה ועבודת ה', אדרבה, שמחתם היא פנימית, מפעולת התבוננותם הרבה בענין החג, וכל שיתוספו ימי החג תתוסף התבוננותם, ויסיפו להרגיש גדולות ונפלאות בתורת החג והמתנה העצומה אשר נתן לנו הש"ת בך, ואז תתוסף שמחתם דבר יום ביומו". (מכתב מאלה"ו ח"ב עמ' 121 ע"ש ערך)

אמונה ובטחון בחנוכה - "הענין, הגנה שני הימים טובים חנוכה ופורים הם האחרונים מ' מצוות דרבנן... ח"ל תיקנו לישראל ימים טובים אלו אשר ילכו אותם לכל אורך הגלות, כי ראו איזו גלות ארוכה באה עליהם, וכמה סבל ויסורים הם עתידים לעבור בגלות הזאת, וכדי שיוכלו ישראל לשאת את מצוקת הגלות הארוכה והמרה, ולא יאבדו בה ח"ו, תקנו להם את חנוכה ופורים ששורשם אמונה ובטחון, שיאירו לישראל את אור האמונה והבטחון בכל המצבים הקשים וזמני חשכות העוברים על הפרט ועל הכלל, ובכח אמונה ובטחון יוכלו ישראל לשאת ולסבול את הכל...".

בתנוכה היה קיומו הרוחני של עם ישראל בסכנה גדולה, שגזרו היונים על שבת חודש ומילה שהם יסודי היסודות של יהודי, וגזרו כתבו על קרן השור שאין לכה חלק ונחלה בארץ ישראל, ובכח האמונה והבטחון המשיכו את הישועה, שיצאו למלחמה קומץ אנשים ספורים, כלשון רש"י בפרשת וזאת הברכה עה"פ מחץ מתנים קמיו, שהיו י"ב בני חשמונאי ואלעזר נגד כמה רבבות... והתקוה שינצחו היתה שלמעה מן הטבע, אך בכח האמונה והבטחון שלהם, שהיה להם ברור כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב, המשיכו את הנס, ונתקיים בהם א"כ יבושו בי קוד". (נתיבות שלום להאדמו"ר מסלונים זצ"ל, עמ' טו - יז)

תלמוד מנס חנוכה הוא שרק על ידי שמתאמצים לקיים את הטבע זוכים לנס למעלה מהטבע - "זהו משי"כ במה"ם שהובא לעיל בענין נס חנוכה, שמתחילה נתרשלו בעבודה ונגזרו עליהם כל אותן גזירות וכו' ואח"כ כשסדרו נפשם זכו לנס. והמכוון בזה הוא, שמתחילה שנתרשלו בעבודה היינו שלא קיימו היטב את הטבע, ממילא לא יכלו להשיג בשום אופן "עזר ה'" שהוא למעלה מן הטבע, ואח"כ כשסדרו נפשם וקיימו את הטבע בכל פרטיו, דמסירות נפש הוא קצה המדרגה של קיום טבע, שעל ידו נכנסים למדרגה שלמעלה מן הטבע, שבה זוכים לנס שהוא רק בהנהגה של "עזר ה'" - זכו לנס חנוכה. ודבר זה לומדים אנו מחנוכה שכל עונשם של הדור ההוא היה על שלא שמרו את הטבע, וזכותם לנס היה על ידי מסירות נפש שקיימו את הטבע עד קצה האחרון". (הג"ר ירוחם ממיר זצ"ל, דעת חכמה ומוסר ח"א עמ' טו)

- "ראינו ת"ח שלא היו כל כך כשרונים בטבעם וזכו להיות גדולי ישראל שאת תורתם אנו לומדים אין זאת אלא מכיון שסדרו את נפשם וביטלו את כל רצונותיהם בשביל לימוד התורה, לכן פתח להם הקב"ה את שערי התורה בהיקף ובעומק הרבה מעל היכולת הטבעית הרגילה של כשרונותיהם. תופעה זו יכול כל אחד ואחד לראות ולהיווכח בו עצמו מדי יום ביומו - אף שבדואי יש בזה מדרגות רבות - שכפי שמוותר ומבטל את רצונותיו ומשתדל להתחזק למען הש"ת, באותה מידה זוכה לסייעתא דשמיא". (שפתיה חיים עמ' ל"ט)

נערך ע"י מחבר קונטרס

העלון נתרם ע"י הרב חנוך קובשקה שליט"א ומשפחתו לרגל הולדת הבת תח"י שיוכו לגדלה לתורה ולחופה ולמעש"ט

לקבלת או הפצת הגליון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA571@GMAIL.COM